

NIEODPŁATNE USŁUGI

- POMOC PRAWNA
- PORADY OBYWATELSKIE
- MEDIACJA

SYSTEM NIEODPŁATNEJ POMOCY PRAWNEJ, NIEODPŁATNEGO PORADNICTWA OBYWATELSKIEGO I EDUKACJI PRAWNEJ

Ministerstwo
Sprawiedliwości

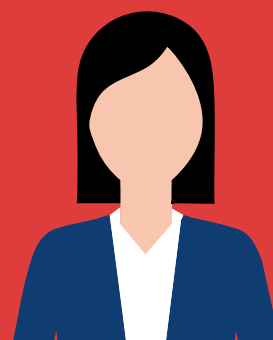
Ułatwienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości w Polsce realizowane jest m.in. na podstawie ustawy **z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2026 r. poz. 44)**, która stworzyła krajowe mechanizmy prawne, w pełni finansowane z budżetu państwa, umożliwiające dostęp do uzyskania, na etapie przedsądowym i pozasądowym, nieodpłatnej porady przez osoby fizyczne, które z uwagi na swój status materialny lub sytuację życiową nie miały dotychczas możliwości uzyskania profesjonalnej pomocy prawnej.

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA

Kierowana jest do osób, które borykają się z szeroko pojętymi problemami prawnymi.

Profesjonalny prawnik (adwokat lub radca prawny) w punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej wskaże zainteresowanym obywatelom, jakie są ich prawa i obowiązki oraz pokaże sposób rozwiązania ich problemu prawnego. Ponadto profesjonalny pełnomocnik może także udzielić pomocy przy sporządzeniu odpowiednich pism takich jak pozew, pismo o zwolnienie od kosztów lub o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

NIEODPŁATNE PORADNICTWO OBYWATELSKIE

Kierowane jest do osób borykających się z problemami, które nie mają natury wyłącznie prawnej.

Poradnictwo obywatelskie ma szerszy zakres przedmiotowy niż poradnictwo prawne, gdyż odnosi się także do tych kwestii życia codziennego, które nie są uregulowane przepisami prawa.

Doradca obywatelski wspiera beneficjenta w samodzielnym rozwiązaniu problemu, a w razie potrzeby, sporządza z nim plan wyjścia z problematycznej sytuacji życiowej i pomaga w wykonaniu go krok po kroku.

Niektórzy doradcy obywatelscy specjalizują się w określonych dziedzinach adresując porady do konkretnych grup społecznych, na przykład w zakresie niepełnosprawności, spraw konsumentów, dyskryminacji lub uzależnień (również wykonawcy NPP mogą posiadać określone specjalizacje).

NIEODPŁATNA MEDIACJA

Kierowana jest do wszystkich osób, które znajdują się w konflikcie.

Mediator może przeprowadzić mediację, a także pomóc obywatelowi w sporządzeniu projektu umowy o mediację, wniosku o jej przeprowadzenie przed sądem, wniosku o przeprowadzenie mediacji w sprawie karnej lub wniosku do sądu o zatwierdzenie ugody, którą zawarto wcześniej podczas mediacji.

EDUKACJA PRAWNA

W ramach Systemu Nieodpłatnej Pomocy podejmowane są inicjatywy z zakresu edukacji prawnej zwiększającej świadomość prawną społeczeństwa, która stanowi zadanie zlecone realizowane przez powiaty za pośrednictwem organizacji pozarządowych.

Edukacja prawna obejmuje działania edukacyjne zmierzające do zwiększenia świadomości prawnej społeczeństwa, dotyczące w szczególności upowszechniania wiedzy o:

- prawach i obowiązkach obywatelskich;
- działalności krajowych i międzynarodowych organów ochrony prawnej;
- mediacji oraz sposobach polubownego rozwiązywania sporów;
- możliwościach udziału obywateli w konsultacjach publicznych oraz procesie stanowienia prawa;
- dostępie do nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

Usługi nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i nieodpłatnej mediacji są bezpłatne, finansowane są z budżetu państwa i mają na celu zapewnienie równego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

Z usług Nieodpłatnej Pomocy można skorzystać w około 1500 punktach w całej Polsce – w każdym powiecie.

Wyróżniamy dwa rodzaje punktów:

- Nieodpłatnej Pomocy Prawnej,
- Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego.

Na powiatowych jednostkach samorządu terytorialnego spoczął ustawowy obowiązek organizacji, koordynacji i zapewnienia dostępności do usług nieodpłatnej pomocy. Osoby uprawnione nie mają obowiązku zapisywania się na poradę w powiecie zamieszkania, mogą zapisać się na poradę w najbardziej dogodnym dla nich miejscu w Polsce.

Punkty Nieodpłatnej Pomocy mogą być prowadzone bezpośrednio przez profesjonalnych prawników lub przez organizacje pozarządowe.

JAK ZAPISAĆ SIĘ NA PORADĘ?

Aby uzyskać poradę w ramach Systemu Nieodpłatnej Pomocy, należy najpierw umówić się na wizytę:

telefonicznie – poprzez specjalny powiatowy numer do zapisów;

elektronicznie – pisząc na podany przez powiat adres e-mail lub zapisując się przy pomocy formularza dostępnego na stronie zapisy-np.ms.gov.pl;

osobiście – stawiając się w starostwie powiatowym lub w wybranym punkcie.

FORMY ŚWIADCZONEJ POMOCY

Nieodpłatna Pomoc jest świadczona w formie stacjonarnej w punkcie lub w formie zdalnej, tj. za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość (np. telefonicznie, przez Internet).

W przypadku porady stacjonarnej beneficjent składa pisemne oświadczenie o braku możliwości poniesienia kosztów odpłatnej pomocy prawnej, natomiast w przypadku porady zdalnej – oświadczenie ustne, które jest odnotowywane w centralnym systemie teleinformatycznym do obsługi nieodpłatnej pomocy.

Ponadto osoby ze szczególnymi potrzebami, mogą także uzyskać Nieodpłatną Pomoc poza punktem Nieodpłatnej Pomocy.

ANONIMOWOŚĆ ŚWIADCZONEJ POMOCY

Ustawodawca przewidział i wspiera na gruncie ustawy zasadę jak największej anonimowości osób korzystających z Nieodpłatnej Pomocy.

Wszelkie dane o sprawie beneficjenta zbierane są anonimowo i nie są powiązane z wyżej wymienionym oświadczeniem o niemożności poniesienia kosztów odpłatnej pomocy prawnej.

NOWELIZACJA

Z dniem 1 stycznia 2026 r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej, która obejmuje swoim zakresem najważniejsze zagadnienia:

→ **Wprowadzono możliwość udzielania porad za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość – „PORADY ZDALNE”.**

→ **Wprowadzono ustne oświadczenia składane przez beneficjentów, że nie są w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej.**

→ **Wprowadzono możliwość uzależnienia udzielenia porady, od osobistego stawiennictwa osoby uprawnionej w punkcie.**

W przypadku, gdy porada odbywa się za pomocą środków porozumiewania się na odległość, wykonawca pomocy (adwokat, radca prawny) może uznać, że zachodzi konieczność bezpośredniej analizy dokumentów i może uzależnić udzielenie porady od osobistego stawiennictwa osoby uprawnionej w punkcie nieodpłatnej pomocy.

REFORMA

Aktualnie Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi prace nad reformą Systemu Nieodpłatnej Pomocy. Projektowane zmiany zostały oparte m.in. na następujących założeniach kierunkowych:

→ Udostępnienie usług pomocy prawnej na etapie przedsądowym z podziałem na informację prawną i kwalifikowaną pomoc prawną oraz wybranymi projektami pism w toku sprawy.

→ Wprowadzenie kryterium dochodowego dostępu do kwalifikowanej pomocy prawnej, weryfikowanego za pomocą oświadczenia oraz katalogu osób uprawnionych niezależnie od dochodu.

→ Rezygnacja z pomocy prawnej dla osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą, które nie zatrudniają innych osób.

→ Pozostawienie wyłącznie nieodpłatnej pomocy prawnej i edukacji prawnej, w ramach obowiązującego systemu, rezygnacja z usług nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego i przeznaczenia całości środków finansowych na pomoc i edukację prawną.

→ Wprowadzenie mechanizmów kontroli jakości pomocy, w tym stosowanej wśród krajów OECD metody peer review do oceny udzielanej pomocy.

→ Zmniejszenie liczby punktów i wprowadzenie mechanizmu uzależniania liczby punktów od popytu na danym obszarze. Zmiana mechanizmu podziału dotacji oraz przyznanie większej samodzielności starostom.

OCENA ROCZNA MINISTRA ZA 2024 ROK

1.

Udzielono 499 812 porad w 2024 roku, co stanowiło o 9 353 porad mniej niż w roku 2023. Najwięcej porad udzielono w województwach śląskim, mazowieckim i wielkopolskim (68 228, 59 786, 45 351), a najmniej w województwie opolskim, lubuskim, podlaskim (11 078, 12 228, 12 995).

2.

W przeliczeniu na 1.000 mieszkańców w 2024 roku najwięcej porad udzielono w województwach: pomorskim (15,1), świętokrzyskim (15,2) oraz śląskim (15,8), natomiast najmniej w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców w danym województwie, udzielono porad w województwach: mazowieckim (10,8), podlaskim (11,4), opolskim (11,9). Różnice pomiędzy ilością porad na punkt, a ilością porad na 1.000 mieszkańców mogą wynikać z kilku kwestii: koncentracji usług w dużych ośrodkach miejskich tj. przykładowo Warszawa (najwięcej porad w województwie) jako stolica generuje wysokie zapotrzebowanie na nieodpłatną pomoc prawną ze względu na gęstość zaludnienia i złożoność spraw; otwarciu punktów w różnych godzinach (również popołudniowych i wieczornych) w dużych ośrodkach miejskich; nierównomiernego podziału punktów względem populacji – pomimo wysokiej wydajności pojedynczych punktów, ich całkowita liczba może być niewspółmierna do populacji województwa; mobilności mieszkańców – mieszkańcy obszarów wiejskich mogą korzystać z punktów ulokowanych w dużych miastach wojewódzkich.

3. Koszt udzielania jednej porady w ramach systemu nieodpłatnej pomocy wyniósł w roku 2024 – 209,74 zł. Koszt porady został obliczony na podstawie ilorazu liczby porad i kwoty przyznanej dotacji, która przeznaczana jest na wynagrodzenia osób świadczących porady (91%), obsługę organizacyjno-techniczną zadań (6%) i zadania z zakresu edukacji prawnej (3%).

4. Podobnie jak w poprzednich latach poradnictwo obywatelskie udzielane jest na stałym podobnym poziomie – 18% wszystkich porad.

5. Najwięcej porad w 2024 roku udzielono w pierwszym kwartale – 133 275, a najmniej w czwartym kwartale – 117 469.

6. Podobnie jak w roku 2023 – najwięcej porad dotyczyło prawa cywilnego (51,37%), w kategorii rodzina, dziedziczenie (21,55%, 14,41%, odpowiednio), najrzadziej udzielane były porady z zakresu działalności gospodarczej (0,21%) oraz z prawa podatkowego (0,77%). Najniższy odsetek porad dotyczył takich kategorii jak zdrowie (2,31%) oraz opieka i kształcenie (0,52%).

7. Dominującą formą nieodpłatnej pomocy prawnej w 2024 roku było poinformowanie beneficjenta o obowiązującym stanie prawnym (59,27%). Najniższy odsetek porad prawnych stanowiła usługa poinformowania osoby uprawnionej o innych jednostkach poradnictwa (0,54%).

8.

W przypadku nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, usługa była realizowana najczęściej jako porada obywatelska (87,37%). Tylko 4,99% porad polegało na przekazaniu osobie uprawnionej informacji o innych jednostkach poradnictwa.

9.

W przypadku nieodpłatnej mediacji najczęstszą formą (89,96%) było poinformowanie osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji, a najrzadszą – przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej – 0,33%.

10.

W 2024 r. przeprowadzono 458 mediacji, z czego w 297 przypadkach (niecałe 65%) zakończyło się zawarciem ugody.

11.

W ramach edukacji prawnej zrealizowano zadania, które skupiały się głównie na działaniach z wykorzystaniem internetowych serwisów edukacyjnych, informatorów i poradników w wersji elektronicznej (29,14%). Tematyka dotyczyła przede wszystkim urzędów i sądów (10,25%), przestępstw i wykroczeń (10,08%) oraz rodziny (9,02%).

12.

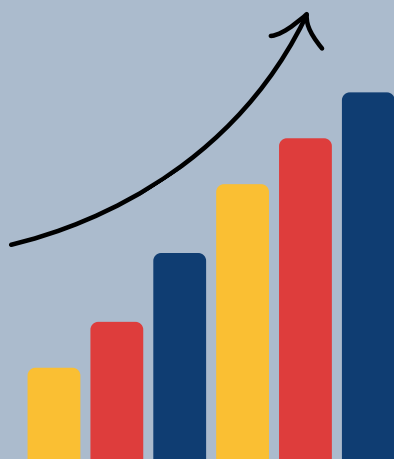
W 98,91% porady były udzielane w formie stacjonarnej, w punktach. Osobom ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, które nie mogły stawić się w punkcie osobiście oraz osobom doświadczającym trudności w komunikowaniu się udzielono: poza punktem – 688 (0,14%) oraz za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość – 1 797 (0,36%) porad.

13.

Głównym źródłem informacji o działalności punktów nieodpłatnej pomocy był Internet – 37,94% oraz inni klienci punktów – 35,07%.

14.

W 2024 r. średnia liczba porad w punkcie wyniosła 1,33 porady. Wyniki te oznaczają niewielki spadek w stosunku do roku 2023 r., w którym średnia dzienna liczba porad w punkcie wynosiła 1,36 porady.

Odwiedź naszą stronę Internetową:

np.ms.gov.pl

**oraz nasz profil "Nieodpłatna Pomoc"
na Facebooku: [Facebook/NieodpłatnaPomoc](https://www.facebook.com/NieodplatnaPomoc)**

NIEODPŁATNE USŁUGI

- POMOC PRAWNA
- PORADY OBYWATELSKIE
- MEDIACJA